

UPOREDNOPRAVNI PREGLED BRAKA U ŠERIJATSKOM PRAVU I POZITIVNOM BRACNOM PRAVU U FEDERACIJI BOSNE I HERCEGOVINE

UDK: 3347.62(497.6)
348.97:28-45

DOI 10.51558/2712-1178.2024.10.1.170

Pregledni naučni rad

Dr. sc. Boris Krešić, vanr. profesor

Pravni fakultet Univerziteta u Tuzli
e-mail: boris.kresic@untz.ba

Dr. sc. Ervina Ibrahimović, docent

Pravni fakultet Univerziteta u Tuzli
e-mail: admir.seleskovic@untz.ba

Ena Morankić, MA

doktorantica na Pravnom fakultetu Univerziteta u Tuzli
e-mail: enaa_115@hotmail.com

SAŽETAK

Osnovi cilj ovog rada jeste da prikaže institut braka u šerijatskom pravu s jedne strane, i institut braka prema Porodičnom zakonu Federacije Bosne i Hercegovine s druge strane. Korištenjem komparativno-pravne metode istraživanja, a nakon zasebnih analiza izvora bračnog prava, postupka i uvjeta za zaključenje braka, i na kraju načina prestanka braka, sagledati će se shvatanja, sličnosti i razlike braka u šerijatskom pravu u odnosu na pozitivno pravo Federacije Bosne i Hercegovine. Cilj rada jeste da na ovaj način institut braka dovede u vezu jednog s drugim, kao i da prikaže mogućnost zaključenja šerijatskog braka u Federaciji Bosne i Hercegovine, sa svojim određenim ograničenjima.

Ključne riječi: šerijatsko pravo, porodično pravo, brak, vjerski brak, bračne smetnje, razvod

UVOD

Pod šerijatskim pravom podrazumijevamo skup pravnih normi koje su u vezi sa vjerom i čiji je osnovni cilj da regulišu odnose u islamskoj zajednici. Pojam „šerijatsko pravo” je zapravo generični pojam koji u sebi sadrži vjersko pravo – fikh i svjetovno pravo – kanuni.¹

Izvori šerijatskog prava su Kur'an, sunnet, zbirke hadisa, djela muslimanskih pravnika, registri šerijatskih sudova i historiografska djela.² Kur'an prema muslimanskom vjerovanju je Božja riječ koju je objavio Muhammed a.s., a koja kao takva posjeduje karakter nadnaravnosti, sačuvana i prenijeta na naredne generacije u autentičnom obliku. Kur'anski stavci sadrže norme koje se nazivaju *ajatu-l-akham*. Upravo ovi ajeti koji sadrže norme su prvorazredni izvor za izvođenje šerijatskih propisa i upoznavanja sa islamskim pravom.³ Sunnet (autentične predaje Muhammeda a.s.) predstavlja interpretaciju i specifikaciju propisa sadržanih u Kur'anu. Podrazumijeva sve ono što je Božiji poslanik uradio, rekao ili prećutno odobrio.⁴ Djela muslimanskih pravnika je zapravo jurisprudencija islamskog prava – fikh. Ova pravna nauka je razvijena tako što su učeni pravници putem različitih metoda tumačenja temeljnih izvora šerijatskog prava, Kur'ana i sunneta, razvili cijeli pravni sistem. Ovo je doprinijelo stvaranju različitih pravnih škola, koje su posjedovale autoritativne pravne prikaze doktrine.⁵ Nadalje, veoma značajni izvori šerijatskog prava jesu i registri šerijatskih sudova i historiografska djela. Registri šerijatskih sudova su veoma značajni za praktičnu primjenu islamskog prava, jer sadrže podatke o imenovanjima, sporovima i presudama, sudijama (kadijama) i svjedocima. Dok su historiografska djela šerijatskog prava djela različitih historiografskih žanrova u kojima je sadržana historija islamskih država, kao i biografije najutjecajnijih pravnika.⁶

1 Begović, M., (1936), *Šerijatsko bračno pravo*, Izdavačko i knjižarsko preduzeće GecaKon, Beograd, 4.

2 Karčić, F., (2012), *Komparativna pravna historija – drugo dopunjeno i izmijenjeno izdanje*, Pravni fakultet Univerzitet u Sarajevu, Sarajevo, 94.

3 *Ibidem*.

4 Vidjeti više: Durmišević, E., (2008), *Šerijatsko pravo i nauka šerijatskog prava u Bosni i Hercegovini u prvoj polovini XX stoljeća*, Pravni fakultet Univerziteta u Sarajevu, Sarajevo.

5 Vidjeti više u: Karčić, F., (2005), *Historija šerijatskog prava*, Fakultet islamskih nauka u Sarajevu, Sarajevo.

6 Karčić, F., (2012), *op.cit.* 94.

Bračno pravo može se posmatrati kao dio pozitivnog prava, odnosno grana prava i kao naučna disciplina. Posmatrano kao grana prava u okviru pravnog sistema bračno pravo je skup pravnih normi koje uređuju brak i odnose u braku. Posmatrano kao naučna disciplina, bračno pravo je dio i Porodičnog prava, te se u tim smislu ono bavi proučavanjem bračnog uređenja braka i bračnih odnosa, odnosno svih pitanja koja se tiču braka, a koja su uređena zakonom.⁷ Pitanje pravne prirode braka je dvostruka dilema, obzirom da je prisutno stanovište o braku kao ugovoru s jedne strane i braku kao instituciji sa druge strane.⁸ Naše pravo brak definiše kao zakonom uređenu zajednicu života žene i muškarca.⁹

Formalni izvori bračnog prava su pisana pravna pravila koja uređuju brak i odnose bračnih partnera. Domaći formalni izvori bračnog prava su ustavi i zakoni. Pored pomenutih, na domaćem području se direktno primjenjuju i međunarodni ugovori.¹⁰

Ustav Federacije Bosne i Hercegovine (u daljem tekstu: Ustav FBiH) ne sadrži posebne odredbe koje se odnose na brak, način zaključenja, odnose između bračnih partnera, način prestanka braka i sl. Međutim Ustav FBiH predstavlja važan izvor bračnog prava iz razloga što se u njemu među ljudskim pravima i temeljnim slobodama navode i ona koja se tiču braka i odnosa koji nastaju njegovim sklapanjem.¹¹

Pomenuta prava su regulisana međunarodnim ugovorima koji si direktno primjenjuju na domaćem teritoriju. Najznačajniji međunarodni ugovori čije se odredbe odnose na brak i odnose između bračnih partnera jesu Europska konvencija o zaštiti ljudskih prava i temeljnih sloboda, Međunarodni pakt o građanskim i političkim pravima, Konvencija o eliminisanju svih oblika diskriminacije žene, Konvencija o državljanstvu udatih žena i Protokol broj 7. Europske konvencije o zaštiti ljudskih prava i temeljnih sloboda.¹² Osnovni izvor bračnog prava u Federaciji Bosni i Hercegovini jeste Porodični zakon Federacije Bosne i Hercegovine (u daljem tekstu

---

7 Traljić, N., Bubić, S., (2007), *Bračno pravo*, Pravni fakultet Univerzitet u Sarajevu, Sarajevo, 21-22.

8 *Ibid.* 37.

9 Porodični zakon Federacije Bosne i Hercegovine – PZFBiH, Službene novine FBiH, broj 35/2005, 41/2005 – ispr., 31/2014 i 32/2019, čl. 6.

10 Traljić N., Bubić S. *op. cit.* 23.

11 *Ibidem*

12 *Ibidem*

Porodični zakon FBiH), koji u potpunosti uređuje brak, nastanak braka, dejstva braka, prestanak i posljedice prestanka braka.¹³

1. POJAM BRAKA U ŠERIJATSKOM PRAVU

Po islamskoj nauci brak je jedna od najplemenitijih i najpotrebnijih ustanova, jer ljudi ne mogu spokojno živjeti, niti se mogu valjano razvijati bez pravilnog porodičnog života, a brak je upravo najviša potpora za potreban red i poredak među ljudima.¹⁴ „Islamski se brak može definisati kao ugovor o zajedničkom životu između dva lica suprotnog spola koji se zaključuje u naročitoj formi, a cilj mu je moralno upotpunjavanje i usavršavanje supruga i rađanje potomstva“.¹⁵ Iz ovakve definicije proizilaze i četiri osnovne karakteristike braka, brak je odnos između lica različitog spola, to je ugovor o zajednici života, cilj braka je neprekidno usavršavanje i rađanje potomstva, te na kraju se ističe zahtjev forme, a to je postojanje dva svjedoka koja prisustvuju sklapanju braka, bilo dva muškarca ili jedan muškarac i dvije žene.¹⁶ Brak je jedna od važnijih i jako značajnih institucija kojoj islam poklanja posebnu pažnju. I Kur'an govori o tome: „Udajte neudate i ženite neoženjene...“ (En-Nur, 32). U šerijatskom pravu brak je jedan građanskopravni ugovorni odnos čija punovažnost nije vezana ni za kakvu vjersku ceremoniju. Punovažnost je zavisila od saglasnosti izjava volja mladoženje i mlade. U šerijatskom pravu za punovažnost braka kumulativno su morali da se ispune idžab i kabul, tj. davanje bračne ponude od strane mladoženje i prihvaćanje iste od strane mlade.¹⁷

---

13 *Ibid.* 24.

14 Bušatlić, A., (1926), *Porodično i nasljedno pravo muslimana*, Islamska dionička štamparija, Sarajevo, 9.

15 Begović, M., *op.cit.* 27.

16 *Ibidem.*

17 Imamović, M. (2006), *Uvod u historiju i izvore bosanskog prava*, Pravni fakultet Univerziteta u Sarajevu, Sarajevo, 51.

2. POSTUPAK ZAKLJUČENJA BRAKA PREMA SERIJATSKOM PRAVU

2.1. Vjeridba u šerijatskom pravu

Činu zaključenja braka u šerijatskom pravu prethodila je vjeridba.¹⁸ Vjerenik prilikom čina vjeridbe svojoj vjerenici daje poklon koji predstavlja garant za ispunjenje ugovora. Vjeridba jeste nešto što prethodi činu samog sklapanja ovog građanskopravnog ugovora tj. braka, ali ona nije obavezna u šerijatskom pravu, tako da je ova ustanova fakultativnog karaktera i ne predstavlja uvjet za sklapanje braka u šerijatskom pravu.¹⁹

Od čina vjeridbe treba razlikovati bračni poklon (*mehr*), koji predstavlja bitan element šerijatskog braka. To je poklon koji bi muž darovao ženi prilikom sklapanja braka. Mehr je sastavni dio bračnog ugovora, ali nije uvjet za njegovu valjanost.²⁰ Mehrom se materijalno štiti žena od samovolje muža. Islamsko pravo ne dopušta da žena bude materijalno nezbrinuta, odnosno ostavljena bez sredstava za život nakon razvoda braka. On učvršćuje vezu među supružnicima, to je materijalna veza koja jača i učvršćuje onu duhovnu, a i osigurava ženi sve ono što joj je potrebno za njenu svadbu i preseljenje u kuću svoga muža.²¹ Žena odlučuje o visini mehra prije stupanja u brak, a muž postavljene materijalne uvjete odbija ili prihvata.

Postoje dvije vrste mehra:

1. *El-mehru`l-musemma* jeste imenovani ili utvrđeni mehr. Kod ove vrste mehra utvrđena je visina, vrsta i način davanja mehra.
2. *El-mehru`l-misli* predstavlja naknadno ugovaranje mehra ukoliko on nije utvrđen činom sklapanja braka. Žena koja nije ugovorila mehr naknadno će ga ugovoriti i to srazmjerno visini mehra njene sestre ili druge bliže rodice, uzimajući u obzir istovjetnost godina, približan fizički izgled, obrazovanje i sl.²² Naknadni mehr se ugovara:
  - a. Kada se stupi u pravno valjan brak, bez ugovaranja mehra, prepuštajući samo mužu da odredi visinu mehra ili da ga nikako ne odredi. Ovaj bračni ugovor se zove *akd tefwie* – ugovor povjerenja;

---

18 Kur'an, En-Nisa 4.

19 Begović, M., *op.cit.* 44.

20 Abdulhamid Mahmud Tuhmaz (2003), *Hanefijski fikh – knjiga druga*, Bemust, Sarajevo, 25.

21 *Ibid.* 126.

22 Džananović, I., (2003), *Islamski brak*, EL – BEJAN, Sarajevo, 44.

- b. Ako se supružnici prilikom akta vjenčanja dogovore da će se vjenčati bez mehra ili muž uvjetuje ženi brak bez mehra i ona pristane. Ovakav brak će vrijediti ali je uvjet muža ništavan i mehr će se morati naknadno ugovoriti;
- c. Ukoliko je ugovoren mehr ali u nečemu što je po šerijatskom pravu zabranjeno, mora se ugovoriti naknadni mehr, pošto je ovakav ugovor o mehru ništavan.

Islam nije odredio veličinu mehra, jer ljudi se razlikuju u svojim materijalnim mogućnostima, te je vjernicima ostavljeno da prema njima daju mehr. Zbog toga se ne može ograničiti ni najveći ni najmanji iznos mehra. Davanje mehra se ne uvjetuje ni u cijelom iznosu, te se njegovo davanje može odgoditi. „Obično se manji iznosi daju prilikom vjenčanja i taj mehr se zove *mehr mu`adždžel* – hitni, žurni...“. U *sidžilima* koje su vodile sudije i njihovi zamjenici sadržani su podaci o sklopljenim brakovima, kao i podaci o mehru koji je muž davao ili obećao dati ženi.²³ Ukoliko je ugovoren hitni mehr žena ima pravo odbiti ulazak u kuću muža sve dok ne dobije mehr.²⁴ Niko nema pravo raspolagati mehrom osim žene. Žena mehrom raspolože samostalno i može ga poklanjati, investirati, trošiti. Može ga pokloniti svome mužu u cijelosti ili ga osloboditi jednog dijela. Ono što žena zaradi također je njeno vlasništvo i ona jedina ima pravo time raspolagati i niti njen suprug niti bilo ko ima pravo da joj to oduzme.²⁵

2.2. Uvjeti za zaključenje braka

Po šerijatskim propisima uslovi za valjanost islamskog braka su dvojaki i to su preduslovi za sklapanje braka i uslovi pri sklapanju braka. Da bi dvije osobe stupile u brak potrebno je da su slobodne osobe, duševno zdrave, da imaju bračnu punoljetnost i da postoji njihova slobodna volja za sklapanje braka, da između njih ne postoji srodstvo koje je po šerijatu određeno kao bračna smetnja. Uslovi koji se traže pri samom sklapanju braka su ponuda bračne zajednice (*idžab*), prihvatanje bračne veze (*kaful*), očitovanje o

23 Vjenčanje u Mostaru, iznos mehra 8.000. (*Sidžil mostarskog kadije 1632-1634*, Prva književna komuna, 8.) Sklapanje braka između Salih Tekli i Hume, mehr *muedžel* 6.000 akči. (*Sidžil blagajskog kadije 1728-1734*. 31)

24 Džananović, I., *op.cit.* 44.

25 Abdulhamid Mahmud Tuhmaz, *op.cit.* 132.

bračnoj vezi, koje mora biti u isto vrijeme i na istom mjestu, slobodno i potpuno, te prisustvo svjedoka.²⁶

Uvjeti za zaključenje braka se mogu podijeliti na formalne uvjete (*erkani nikah*) i materijalne uvjete (*šuruti nikah*). Materijalni uvjeti za sklapanje braka su nepostojanje bračnih smetnji (*mevani nikah*), pristanak bračnih partnera i sposobnost i volja bračnih partnera da ispune cilj braka. Bračne smetnje u šerijatskom pravu su zapravo smetnje koje su predstavljale prepreku braku.²⁷

U šerijatskom pravu apsolutne bračne smetnje su srodstvo, broj žena sa kojim je sklopljen brak, razlika u vjeri, nedostojnost, prekomjerni razvod i poslijebračni rok čekanja u kome razvedena žena ne može sklopiti brak sa trećim licem.²⁸

Srodstvo kao bračna smetanja ogledalo se u zabrani muškarca da sklopi brak sa njegovim ženskim precima i potomcima, ranijim ženama njegovih predaka i potomaka, sestrom i ženskim potomcima sestre i brata, tetkama po ocu i majci, sestrama i tetkama predaka, punicom i ženskim potomcima njegove supruge, pokćerkom i ostalim ženskim potomcima supruge. Zabrana se također odnosila i na srodstvo „po mlijeku”, kao i na istovremeni brak sa dvije žene koje su međusobno povezane zabranjenim srodstvom po krvi, tazbinstvu i mlijeku.²⁹ Srodstvo po mlijeku je posebna bračna smetnja karakteristična za šerijatsko pravo i stvara se između zadojenog djeteta s jedne strane i dojlje i njenih srodnika s druge strane ukoliko se dojenje desilo za prve dvije godine djetetova života.³⁰

Iako se preferirao monogamni brak, u šerijatskom pravu bila je dozvoljena ograničena poligamija. Muškarac musliman je mogao sklopiti brak sa četiri žene istovremeno, pod uvjetom da svakoj od tih žena može osigurati uvjete

---

26 Sladović, E., (1923), *Islamsko pravo u Bosni i Hercegovini*, Gece Kona, Beograd, 48.

27 Andrić, M., „*Osnovi šerijatskog prava (s posebnim osvrtom na odnose između polova prema bračnim pravilima šerijatskog prava)*“, Religija i tolerancija, br. 6/2006., 103.

28 Begović Mehmed *op.cit.* 45.

29 Kur'an, En-Nisa 23.

30 Ovdje je važno napomenuti da se srodstvo po mlijeku stvara između zadojenog djeteta s jedne strane i njegove dojlje i njenih srodnika s druge strane. Međutim, biološki roditelji zadojenog djeteta i njihova druga djeca nisu u srodstvu sa dojljom, njenim mužem i drugim srođnicima. (Begović, N., „*Bračne smetnje u šerijatskom pravu i porodičnom zakonodavstvu F BiH*“, Glasnik Rijaseta Islamske zajednice u BiH, Sarajevo, LXVII, broj 1-2, 2005, 34)

stanovanja i izdržavanja.³¹ Pravo muškarca da ima više žena istovremeno je ograničeno apsolutnom bračnom smetnjom na četiri žene, tako da muškarac ni pod kojim uvjetima ne bi mogao da sklopi brak sa više od četiri žene.³²

Apsolutna smetnja „razlika u vjeri” se nije isto odnosila na muškarca koji sklapa brak i na ženu. Naime, muškarac musliman koji želi da sklopi brak se nije mogao oženiti politeiskinjom ili sljedbenicom stare iranske religije (medžusija), ali „razlika u vjeri” nije postojala na njegovoj strani koliko bi želio da se oženi jevrejkom i kršćankom.³³ Za razliku od muškarca, žena je mogla isključivo da se uda za muslimana.³⁴

Pored postojanja apsolutnih bračnih smetnji, šerijatsko pravo poznaje i relativne bračne smetnje a to su zabrana zaključenja braka sa vjerenim licem, nepoznavanje osnovnih principa islamske vjere, siromaštvo, postojeći brak pomuslimanjenog lica, ne pristanak vlasti za brakove lica koja se nalaze u specijalnim službama i polno oboljenje vjerenika.³⁵

Drugi materijalni uvjet za zaključenje braka jeste pristanak bračnih partnera koji se odnosi na njihovu sposobnost davanja izjave volje i punoljetstvo mladoženje i mlade. Žena je postojala punoljetna kada napuni dvanaest godina života, a muškarac četrnaest godina.³⁶ U šerijatskom pravu za punovažnost braka kumulativno su morali da se ispune idžab i kabul, tj. davanje bračne ponude od strane mladoženje i prihvaćanje iste od strane mlade. Da bi ove izjave bile punovažne morale su se dati u prisustvu dva svjedoka, u pravilu dva odrasla muškarca ili u prisustvu jednog odraslog muškarca i dvije žene. Za razliku od mladoženje koji je morao svoju izjavu dati direktno, zakon je mladoj dozvoljavao da izjavu može dati i indirektno ukoliko to ona želi, šutnjom, osmijehom ili smijehom.³⁷

Treći i posljednji materijalni uvjet za zaključenje braka je sposobnost i volja bračnih partnera da ispune cilj braka. Kod oba bračna partnera mora da postoji volja koja je usmjerena na održavanje braka i ispunjenje osnovnih bračnih dužnosti. Fiktivni brakovi nisu dozvoljeni u šerijatskom pravu i smatraju se abinitio ništavim.³⁸

31 Begović, M., *op.cit.* 48.

32 Kur'an, En-Nisa 3.

33 Kur'an, El-Bekare 221, El-Maide 5.

34 Više u: Vukšić, T., „Mješovite ženidbe u katoličanstvu, pravoslavlju i islamu“, Crkva u svijetu, 42, br. 2., 2007.

35 Begović, M., *op. cit.* 56-58.

36 Imamović, M., *op. cit.* 52.

37 Sladović, E., *op.cit.* 54.

38 Andrić, M., *op.cit.* 104.

3. UVJETI ZA ZAKLJUČENJE BRAKA PREMA PORODIČNOM ZAKONU FEDERACIJE BOSNE I HERCEGOVINE

Za razliku od normi šerijatskog prava koje prave distinkciju između materijalnih i formalnih uvjeta za zaključenje braka, Porodični zakon FBiH sadrži norme koje se odnose na uvjete za postojanje braka i uvjete za punovažnost braka. Kako je već ranije spomenuto, šerijatsko pravo poznaje institute koji prethode samoj ceremoniji sklapanja braka, konkretno institut „vjeridbe” koji je fakultativnog karaktera, kao i institut „mehra” koji predstavlja bitan element šerijatskog braka. Iako Porodični zakon FBiH ne normira ove institute niti kao obligatorne niti kao fakultativne, čin vjeridbe je i dan danas prisutan kao simbol tradicije prilikom zaključenja građanskog braka, jer isti nije isključivo vezan samo za šerijatski brak, niti bilo koji drugi vjerski brak.

3.1. Uvjeti za postojanje braka

Uvjeti za postojanje braka su najosnovnije pretpostavke za nastanak braka kao pravnog odnosa. Prema Porodičnom zakonu FBiH uvjeti za postojanje braka su različitost spolova, pristanak lica koja zaključuju brak i sklapanje braka pred matičarem.³⁹ Ukoliko prilikom sklapanja brakanisu kumulativno ispunjena sva tri navedena uvjeta brak je nepostojeći, odnosno nije nikada ni nastao pa samim tim ne proizvodi nikakve pravne učinke.⁴⁰ To znači da je brak nepostojeći ukoliko su ga sklopile dvije osobe istog spola, ukoliko nije postojala saglasna izjava volja prilikom sklapanja braka i ukoliko brak nije sklopljen pred nadležnim organom.

Upravo i norme šerijatskog prava kao materijalni uvjet za zaključenje braka propisuju saglasnu izjavu volja budućih bračnih partnera. Iz prednje navedenog da se zaključiti: prema šerijatskom pravu kao i prema Porodičnom zakonu FBiH da bi muškarac i žena mogli zaključiti brak njihove izjave moraju da budu podudarne i slobodno date, a ne produkt primjene sile, prijetnje ili prinude.

---

39 PZ FBiH, čl. 8.

40 Traljić, N., Bubić, S., *op.cit.* 42.

3.2. Uvjeti za punovažnost braka

Uvjeti za punovažnost braka prema Porodičnom zakonu FBiH su činjenice i okolnosti koje ometaju zaključenje punovažnog braka.⁴¹ Za ove uvjete koristi se isti termin kao i u šerijatskom pravu – bračne smetnje. Oba prava bračne smetnje klasificiraju, između ostalog, na apsolutne i relativne bračne smetnje.

Prema Porodičnom zakonu FBiH bračne smetnje su bračnost, oduzeta poslovna sposobnost i nesposobnost za rasuđivanje, srodstvo, maloljetstvo i nedostatak volje.⁴² Šerijatsko pravo ne poznaje maloljetstvo, nedostatak volje i oduzetu poslovnu sposobnost i nesposobnost za rasuđivanje kao bračne smetnje, ali u određenom obliku poznaje bračnost i srodstvo kao apsolutne bračne smetnje.

3.2.1. Bračnost

U samoj klasifikaciji bračnih smetnji ogleda se razlika između našeg prava i šerijatskog, s obzirom da je bračnost kao bračna smetnja klasificirana u grupu apsolutnih bračnih smetnji jer onemogućava zaključenje braka sa bilo kojim licem, dok je srodstvo klasificirana kao relativna bračna smetnja jer onemogućava zaključenje braka samo sa određenim licem,⁴³ dok u šerijatskom pravu apsolutna bračna smetnja rezultira brakom koji ne proizvodi pravna dejstva, a brak „pogođen” relativnom bračnom smetnjom, ukoliko bi ista bila otklonjena, može konvalidirati.

Porodični zakon FBiH počiva na načelima apsolutne monogamije i normira da brak ne može sklopiti osoba koja je već u braku.⁴⁴ Kao što je naprijed navedeno, šerijatsko pravo počiva na načelima ograničene poligamije. Da bi postojala bračnost kao bračna smetnja prema šerijatskom pravu, muškarac bi morao da prekorači dozvoljeni broj žena sa kojima istovremeno može da zaključi brak.

---

41 *Ibid.* 45.

42 PZ FBiH. Čl. 10-16.

43 Traljić, N., Bubić, S., *op.cit.* 46.

44 PZ FBiH, čl. 10.

3.2.2. Srodstvo

Očuvanje dužnog poštovanja između najbližih srodnika, očuvanje reda u porodici te strah od rađanja psihički i fizički bolesnog potomstva, razlozi su za zabranu zaključenja braka između srodnika.⁴⁵ Srodstvo kao bračnu smetnju poznaju i šerijatsko pravo i naše pravo, s tim da se razlika prije svega ogleda u tome što prema šerijatskom pravu srodstvo je apsolutna bračna smetnja, dok prema normama Porodičnog zakona FBiH je relativna bračna smetnja. Također, u šerijatskom pravu srodstvo kao bračna smetnja je mnogo šire postavljena za razliku od našeg prava. Prema normama šerijatskog prava muškarac ne može da sklopi brak sa njegovim ženskim precima, kao ni njegovim ženskim potomcima.⁴⁶ Gotova identična zabrana postoji i u našem pravu, obzirom da je zabranjeno sklapanje braka u pravoj liniji (*linea recta*) i pobočnoj liniji (*linea colateralis*).⁴⁷

Razlika u određivanju krvnih srodnika pobočne linije s kojim je zabranjeno zaključenje braka ogleda se u tome što naše pravo zabranjuje zaključenje braka između krvnih srodnika pobočne linije do četvrtog stepena uključivo.⁴⁸ Odredbe šerijatskog prava dozvoljavaju zaključenje braka između djece braće i sestara.⁴⁹ Konkretno, ovo bi značilo da je dozvoljeno sklapanje braka između „prvih rođaka”. Primjera radi, ne bi postojala smetnja u bilo kojem pogledu da djeca od dva brata zakluče punovažan brak. Prema odredbama Porodičnog zakona FBiH odnosna lica se ubrajaju upravo u krvne srodnike pobočne linije četvrtog stepena, te samim tim za njih je normirana zabrana zaključenja braka. Ostaje nejasno zašto su pojedine odredbe šerijatskog prava kruto i tvrdo definisane kao što je primjer zabrana zaključenja braka između srodnika po mlijeku, dok su odredbe koje se tiču zaključenja braka između krvnih srodnika pobočne linije dosta elastičnije formulisane.

Osnov za nastanak srodstva po tazbini je brak. Srodstvo po tazbini je veza između jednog bračnog partnera i njegovih krvnih srodnika s jedne strane i drugog bračnog partnera i njegovih krvnih srodnika s druge

---

45 Traljić, N., Bubić, S., *op.cit.* 50.

46 Karčić, F., (2012) *op.cit.* 98.

47 *Ibidem.*

48 PZ FBiH čl. 12

49 Džananović, I., (2004), *Primjena šerijatskog porodičnog prava kroz praksu Vrhovnog Šerijatskog suda 1914-1946*, Fakultet islamskih nauka u Sarajevu, Sarajevo, 59.

strane.⁵⁰ U našem pravu brak ne mogu zaključiti svekar i snaha, zet i tašta, očuh i pastorka i maćeha i pastorak, bez obzira da li je prestao brak čijim je sklapanjem nastalo ovo srodstvo.⁵¹ Porodični zakon FBiH ograničava bračnu smetnju na tazbinske srodnike prvog stepena prave linije. U našem pravu ova bračna smetnja ne postoji u pobočnoj liniji, a argument tome jeste što naše pravo na poznaje institute poligamnog braka.

Prema šerijatskom pravu tazbinsko srodstvo je bračna smetnja između određenih srodnika u pravoj i pobočnoj liniji. U pravoj liniji brak se ne može zaključiti sa punicom (supruginom majkom) i supruginim bakama po ocu i majci, pastorkom i kćerkama pastorka i pastorka, suprugama sinova, suprugama unučadi i maćehom,⁵² dok u pobočnoj liniji brak se ne može zaključiti sa supruginom sestrom, tetkom, sestričnom i bratičnom.⁵³ Pored toga što je osnov za nastanak tazbinskog srodstva brak, uspostavljanje ovog srodstva moguće je i vanbračnim seksualnim odnosima. Tako npr. ukoliko muškarac ima vanbračne odnose sa nekom ženom, njemu je trajno zabranjeno sklapanje braka sa njenom majkom.⁵⁴ U našem pozitivnom pravu srodstvo po tazbini je otklonjiva bračna smetnja, s obzirom da su u vanparničnom postupku u izuzetnim okolnostima može dozvoliti sklapanje braka srodnici po tazbini ukoliko se utvrdi da za to postoje opravdani razlozi.⁵⁵ U šerijatskom pravu muškarcu je zabranjeno da zaključiti brak sa pobočnim tazbinskim srodnici- ma jedino ukoliko se nalazi u poligamnog braku. U slučaju da se muškarac razvede ili da mu žena umre za njega više nepostoji ova bračna smetnja.⁵⁶

4. PRESTANAK BRAKA

4.1. Razvod braka u šerijatskom pravu

Prema šerijatskom pravu zakonita je mogućnost raskida braka.⁵⁷ Šerijat poznaje više različitih oblika prestanka braka, a to su jednostrani otkaz

50 Traljić, N., Bubić, S., *op.cit.* 54.

51 PZ FBiH čl. 14. st. 1.

52 Es-Sejjid Sabik (1977), *Fiqhu's-sunneh*, tom II, Daru'l-fikr, Bejrut. Navedeno prema: Džananović, I., *op.cit.*, 63-64.

53 Begović, M., *op.cit.* 48.

54 *Ibidem.*

55 PZ FBiH čl. 14. st. 2.

56 Abdulhamid Mahmud Tuhmaz, *op.cit.* 76.

57 Imamović, M., *op. cit.* 52.

od strane muža – *talak*, razvod braka – *tefrik*, postupak *hul*, ostvarivanjem zakletve muža – *ila*, procedurom međusobnog proklinjanja supružnika – *lian*.⁵⁸

Prilikom razvoda braka mužu pripada široko i neograničeno pravo, dok žena samo u izvjesnim slučajevima ima pravo na razvod i razvrgnuće svog braka. Muž se može razvesti od žene kada god on to poželi, a čak to može učiniti i bez ikakvog razloga.⁵⁹ Da bi brak u šerijatskom pravu prestao jednostranim otkazom od strane muža, muž je morao izjavu ponoviti tri puta i nije bio dužan da istu obrazlaže. Muž je apsolutno neograničen razlozima zbog kojih pušta svoju ženu, što znači da je mogao biti nesavjestan i bez ikakvog razloga i za najmanju sitnicu je mogao da pusti svoju ženu. Istina, ovakvo bezrazložno puštanje žene se smatralo velikim grijehom.⁶⁰ Prestanak braka jednostranim otkazom od strane muža je mogućnost načina prestanka braka koja je, kako je i vidljivo, data isključivo mužu a ne i ženi.

Razvod braka po sporazumu bračnih drugova prihvata šerijatsko pravo jer prihvata teorija o braku - ugovoru. Potrebno je ispunjenje dva uslova da bi došlo do sporazumnog razvoda braka, a to su sporazum bračnih drugova o razvodu i opravdan razlog, koji podrazumijeva nemogućnost ispunjenja bračnih dužnosti. Saglasnost bračnih drugova za razvod braka postoji kada ponudu jednog bračnog druga za razvod prihvati drugi.⁶¹

---

58 Begović, M. *op.cit.* 107

59 Huseinspahić, A., „Uparednopravni pregled divortiuma u antičkom Rimu, razvoda braka u kanonskom pravu i El-talaq u šerijatskom pravu u odnosu na pozitivno bračno pravo u Bosni i Hercegovini”, Anali Pravnog fakulteta Univerziteta u Zenici, 166.

60 Bušatlić, A., „Puštanje žene (*tatlik*), sporazumni razvod braka, razvrgnuće i utrućenje braka (*feshinikah*) po islamskom (šerijatskom) pravu”, Glasnik Vrhovnog vjerskog starješinstva IVZ Kraljevine Jugoslavije, Beograd, 11/1934, br. 3, 1934, 152-160.

61 Dvije sure En-Nisa i El-Bekare, dozvoljavaju primjenu ove ustanove uvijek kada bračni drugovi uvide da neće moći poštovati granice Bogom propisane. Kao osnov za razvod po sporazumu, koji proizlazi iz citiranih sura, smatra se i ako bračni drugovi nisu u stanju da udovoljavaju svojim bračnim dužnostima. (Habul Udžejna, „Institut razvoda braka u historiji Bosne i Hercegovine“, Fakultet političkih nauka Godišnjak 2006, 462-463.)

4.1.1. Razvod braka – prenošenjem prava puštanja na ženu

Muž pravo puštanja žene može prenijeti na svoju ženu. Ovo pravo se može prenijeti i prije čina sklapanja braka te u toku bračnog života.⁶² Žena od svog zaručnika, odnosno kasnije od svog muža, može tražiti da joj on dodijeli pravo razvrgnuća njihovog braka, a ona da bi disponirala tim pravom mora isto da prihvati. Činom prihvaćanja žena je stekla pravo da svoj sklopljeni brak razvrgne u bilo kojem momentu. Ukoliko bi žena odlučila da iskoristi svoje pravo „puštanja muža”, muž mora da trpi posljedice toga i ni u kojem slučaju ne može dato i prihvaćeno pravo opozvati.⁶³

4.1.2. Razvod braka uslijed nestanka muža

Ženi pripada pravo da razvrgne svoj brak ukoliko joj je muž nestao. Žena bi mogla da iskoristi ovo pravo ukoliko se ne zna da li je muž živ ili mrtav, ukoliko muž ženi nije osigurao njeno izdržavanje, ukoliko muž ne posjeduje imovinu od koje bi se žena mogla izdržavati i ukoliko su prošle četiri godine od nestanka muža.⁶⁴

4.1.3. Drugi razlozi razvoda braka

Pored navedenih razloga za razvod braka šerijatsko pravo poznaje i druge razloge zbog kojih se brak može razvesti, a to su razvod braka zbog impotentnosti muža, razvod braka zbog pomanjkanja spolnih udova, razvod braka zbog slaboumnosti i neizlječivih bolesti, razvod braka zbog nemogućnosti muža da izdržava ženu, razvod braka zbog huljenja boga i drugih islamskih svetinja, zbog prelaska sa islamske na drugu vjeru i drugi razlozi.⁶⁵

---

62 Žena može otkazati brak samo ako joj muž to pravo prizna u vrijeme vjenčanja ili kasnije u toku trajanja braka. (Habul Udžejna *op.cit.* 461.)

63 *Ibidem.*

64 *Ibidem.*

65 Huseinspahić, A., *op. cit.* 166-174.

5. PRESTANAK BRAKA PREMA PORODIČNOM ZAKONU FEDERACIJE BOSNE I HERCEGOVINE

Porodični zakon FBiH poznaje više različitih oblika prestanka braka, a to su smrt bračnog partnera, proglašenje nestalog bračnog partnera umrlim, poništenje braka i razvod braka.⁶⁶ Šerijatsko pravo poznaje institute poništenja braka, ali ne u onom obliku u kojem taj institute poznaje Porodični zakon FBiH. Slična situacija je i kada je u pitanju institut razvoda braka kao i razvoda braka uslijed nestanka muža u šerijatskom pravu, što možemo poistovjetiti sa načinom prestanka braka proglašenjem nestalog bračnog partnera umrlim kako to propisuje Porodični zakon FBiH.

5.1. Prestanak braka poništenjem

Jedan od načina prestanka braka je poništenjem.⁶⁷ Brak će se poništiti ukoliko se utvrdi da prilikom njegovog sklapanja nije bio ispunjen jedan od uvjeta za njegovu punovažnost.⁶⁸ Ranije je navedeno da se uzroci za poništenje braka nazivaju bračne smetnje i da su to bračnost, oduzeta poslovna sposobnost i nesposobnost za rasuđivanje, srodstvo, maloljetstvo i nedostatak volje.⁶⁹

Apsolutne bračne smetnje prema šerijatskom pravu su blisko srodstvo među bračnim partnerima, zaključenje braka sa petom ženom (pored žive četiri žene), razlika u vjeri, nedostojnost, prekomjerni razvod i poslije-bračni rok čekanja u kome razvedena žena ne može sklopiti brak sa trećim licem. Postojanjem bilo koje od odnosnih smetnji brak po normama šerijatskog prava je ništav i kao takav ne proizvodi nikakva pravna dejstva. Iz pomenutog je vidljivo da zapravo ovako definisanje aposlutno ništavog braka u šerijatskom pravu je identično definisanju nepostojećeg braka prema Porodičnom zakonu FBiH, obzirom da samo nepostojeći brak u našem pravu ne proizvodi pravna dejstva, dok ništav brak proizvodi sve do momenta njegovog poništenja. Ovo bi značilo da je apsolutno ništav brak u šerijatskom pravu jednak nepostojećem braku u našem pravu.

---

66 Zečević, E., (2005), *Porodičnopravni odnosi*, "Logos" Centar za edukaciju i pružanje intelektualnih usluga, Sarajevo, Sarajevo, 19.

67 PZ FBiH čl. 32

68 PZ FBiH čl. 34

69 PZ FBiH čl. 10-16

S druge strane, relativne bračne smetnje (zabrana zaključenja braka sa vjerenim licem, nepoznavanje osnovnih principa islamske vjere, siromaštvo, postojeći brak pomuslimanjenog lica, ne pristanak vlasti za brakove lica koja se nalaze u specijalnim službama i polno oboljenje vjerenika)⁷⁰ u šerijatskom pravu bi bile gotovo identične otklonjivim bračnim smetnjama u Porodičnom zakonu FBiH, konkretno maloljetstvu, srodstvu po tazbini i nesposobnosti za rasuđivanje, za koje postoji dispencijacija.

Porodični zakon FBiH, kao i šerijatski, poznaje institute apsolutne i relativne bračne smetnje, ali je ta klasifikacije izvršena na osnovu toga da li se radi o smetnji koja onemogućava zaključenje braka sa bilo kojim licem (apsolutna) ili o smetnji koja onemogućava zaključenje braka samo sa određenim krugom lica (relativna). Pored ove klasifikacije, Porodični zakon FBiH razvrstava bračne smetnje u još dvije grupe, a to su već pomenute otklonjive i neotklonjive, kao i trajne i privremene.

Podjela na otklonjive i neotklonjive izvršena je na osnovu mogućnosti otklanjanja, odnosno dispencijacije određenje smetnje, dok je podjela na trajne i privremene izvršena na osnovu vremena trajanja.⁷¹ Kako šerijatsko pravo na poznaje institute otklonjivih, neotklonjivih, privremenih i trajnih bračnih smetnji tako se uočava još jedna jasna razlika između šerijatskog i pozitivnog prava FBiH. Primjer apsolutne bračne smetnje zaključenje braka sa petom ženom bi bio najbližnji bračnoj smetnji već postojeći brak prema Porodičnom zakonu FBiH. Prema šerijatskim normama zbog ove bračne smetnje brak ne bi proizvodio pravna dejstva, a prema našem pravu radilo bi se o apsolutnoj bračnoj smetnji, koja je istovremeno i privremena bračna smetnja, ali postojanje ove okolnosti ne bi ometalo brak da proizvodi pravna dejstva (sve do momenta poništenja).

5.2. Prestanak braka proglašenjem nestalog bračnog partnera umrlim

Kao što je već ranije navedeno šerijatsko pravo poznaje sličan institut načina prestanka koji se naziva „razvod braka uslijed nestanka muža”. Porodični zakon FBiH propisuje mogućnost prestanka braka ukoliko dođe do proglašenja nestalog bračnog partnera umrlim,⁷² pri čemu se ne pravi

---

70 Andrić, M., *op. cit.* 104.

71 Traljić, N., Bubić, S., *op. cit.* 46.

72 PZ FBiH čl. 32.

razlika između muškarca i žene. Nestala osoba će biti proglašena umrlom ukoliko:

- o njenom životu za posljednjih pet godina nije bilo nikakvih vijesti, a od rođenja nestale osobe je proteklo šezdeset godina;
- o njenom životu za posljednjih pet godina nije bilo nikakvih vijesti, a za koju je vjerovatno da više nije živa;
- je osoba nestala u brodolomu, saobraćajnoj nesreći, požaru, poplavi, zemljotresu, ili kakvoj drugoj neposrednoj smrtnoj opasnosti, a o čijem životu nije bilo nikakvih vijesti za šest mjeseci od dana prestanka takve opasnosti;
- je osoba koja je nestala u toku rata ili u vezi sa ratnim događajima, a o čijem životu nije bilo nikakvih vijesti za godinu dana od dana prestanka neprijateljstava.⁷³

Bez obzira da li se radi o proglašenju nestalog muža umrlim ili proglašenju nestale žene umrlom takvo rješenje će rezultirati proglašenju prestanka braka. Prema šerijatskom pravu uvjeti koji moraju da budu ispunjeni su dosta strožije postavljeni, s obzirom da žena čiji je muž nestao mora da dokaže da su prošle četiri godini od vremena njegovog nestanka, da joj nije ničim osigurao njeno izdržavanje i da nema imovinu iz koje bi mogla da se izdržava. Ovi uvjeti kumulativno moraju da budu ispunjeni. Nadalje, ovakav način prestanka braka omogućen je samo u slučaju nestanka muža, a ne i u slučaju nestanka žene.

5.3. Razvod braka kao način prestanka braka

Razvod braka nesumnjivo spada u red izuzetno značajnih društvenih problema.⁷⁴ U našem pravu razvod braka se definiše kao način prestanka punovažnog braka za života bračnih partnera iz uzroka i na način predviđen zakonom.⁷⁵

Uzroci za razvod braka jesu oni koji su tako stilizovani u zakonu da se pod njihovu široku i elastičnu formulaciju mogu podvesti različite, unaprijed nedefinisane činjenice i okolnosti.⁷⁶ Tipičan uzrok jeste „teška

---

73 Zakon o vanparničnom postupku, Službene novine FBiH, broj 39/2004, 73/2005, 80/2014 - dr. zakon i 11/2021, čl.61.

74 Traljić, N., Bubić, S., *op. cit.* 100.

75 *Ibidem.*

76 Draškić, M., (2020), *Porodično pravo i prava deteta*, Univerzitet u Beogradu, Pravni fakultet – Centar za izdavaštvo, Beograd, 137.

i trajna poremećenost bračnih odnosa”.⁷⁷ Dakle, brak će se razvesti ukoliko je izgubio smisao i svrhu svog postojanja i postao teško i trajno poremećena zajednica za bračne partnere. Krivica za nastali poremećaj je potpuno irelevantna. U praksi kao slučajevi teške poremećenosti bračnih odnosa navode se postupci koji su suprotni međusobnim pravima bračnih partnera, stalne svađe, fizičko maltretiranje, ostavljanje bračnog partnera u posebno teškom momentu, prestanak međusobnog povjerenja, uvažavanja, ljubavi.⁷⁸ Porodični zakon FBiH jedino određuje tešku i trajnu poremećenost bračnih odnosa, kao razlog za razvod braka, dok šerijatsko pravo taksativno nabroja razloge zbog kojih se brak može razvesti, o čemu je bilo ranije govora u radu. Prema našem pravu žena i muškarac jednako disponiraju pravom da u svakom momentu traže razvod braka, dok šerijat takvo neograničeno disponiranje pravom na razvod adresira samo na muškarca.

6. MOGUĆNOST SKLAPANJA ŠERIJATSKOG BRAKA U FEDERACIJI BOSNE I HERCEGOVINE

Pravo na slobodu misli, savijesti i vjeroispovijesti predstavlja jedan od gradivnih elemenata neophodnih za „izgradnju identiteta vjernika“⁷⁹ te se kao takvo veoma često iskazuje i kroz obavljanje vjerskih obreda vjenčanja. Iz tih razloga od izuzetnog je značaja pitanje definisanja uslova pod kojima se omogućava i/ili ograničava pravo na sklapanje vjerskih brakova.

Porodični zakon FBiH dozvoljava zaključenje vjerskog braka, ali tek nakon što je zaključen građanski brak.⁸⁰ Pod pojmom „vjerski brak” misli se, između ostalog, i na šerijatski brak. Definisanjem braka u našem pravnom sistemu, kao zakonom uređenu zajednicu, odražava se načelo legaliteta. Pravna sigurnost zahtjeva građansku registraciju. Ukoliko nema registracije braka, odnosno njegovog sklapanja pred nadležnim organom brak bi bio nepostojeći. Prema našem pozitivnom pravu budućim bračnim

77 „Bračni partner može tražiti razvod braka, ako su bračni odnosi teško i trajno poremećeni” – PZ FBiH čl. 41.

78 Traljić, N., Bubić, S., *op. cit.* 110.

79 Karčić, H., (2018), *Šerijat i pravni pluralizam u Evropi: primjeri koegzistencije religijskog i sekularnog prava na Starom kontinentu*, Centar za napredne studije, Sarajevo, 144.

80 „Bračni partneri koji žele nakon sklopljenog braka pred matičarem sklopiti brak i pred vjerskim službenikom dužni su mu predate izvod iz matične knjige vjenčanih” PZ FBiH čl. 29.

partnerima data je mogućnost zaključenja šerijatskog braka, ali tek nakon što zakluče građanski brak iz razloga što vjerski brakovi ne proizvode pravne posljedice.⁸¹ To bi značilo da muškarac i žena koji samo zakluče šerijatski brak prema odredbama pozitivnog prava zapravo ne bi ni bili u braku.

Naše pravo poznaje ustanovu vjerskog braka i odobrava zaključenje istog, ali pod uvjetom ranije zaključenog građanskog braka. Ukoliko vjerski službenik postupi protivno odredbama Porodičnog zakona FBiH za njega je predviđena novčana kazna.⁸²

ZAKLJUČAK

Analizirajući institut braka u šerijatskom pravu i Porodičnom zakonodavstvu Federacije Bosne i Hercegovine vidljive su jasne razlike, ali i velike sličnosti između ovog vjerskog i pozitivnog prava. Oba prava poznaju institut braka kao i uvjete za njegovo zaključenje, institut bračnih smetnji i institut razvoda braka.

Detaljnijom usporedbom gore pomenutih instituta možemo zaključiti da je brak i u šerijatskom pravu, a i pravu Federacije Bosne i Hercegovine zajednica života, između žene i muškarca, koja se sklapa saglasnom izjavom volja njih kao budućih bračnih partnera. Oba prava posebno naglašavaju saglasnu i slobodnu izjavu volja, jer ukoliko bi brak bio zaključen prijetnjom, silom ili prinudom ne bi bila ispunjena svrha braka, kao jednog od najplemenitijih i najpotrebnijih ustanova u porodičnom životu ljudi.

Oba prava poznaju institut bračnih smetnji između kojih postoji jasna diferencijacija u pogledu apsolutnih i relativnih bračnih smetnji. Postojanjem bilo koje apsolutne bračne smetnje prema šerijatskom pravu rezultiralo bi brakom koji nikada nije ni nastao, dok bi postojanje apsolutne bračne smetnje u našem pravu rezultiralo ništavim brakom, odnosno brakom koji je proizvodio pravna dejstva sve do momenta njegovog poništenja. Porodični zakon poznaje institut „nepostojećeg braka” koji je jednak apsolutno ništavom braku prema odredbama šerijatskog prava.

---

81 Omerdić, DŽ., Krešić, B., „Pravo na sklapanje vjerskog braka u Bosni i Hercegovini”, Zbornik radova „Pravo, tradicija i promjene“, Istočno Sarajevo 2020, 242.

82 „Za vjerskog službenika vjerske zajednice koji postupi protivno propisu člana 29, tj. sklopi vjerski brak prije građanskog, predviđena je kazna u iznosu od 500 do 2000 konvertibilnih maraka”. PZ FBiH čl. 283. st. 3.

Što se tiče relativnih bračnih smetnji, razlika se ogleda u tome što brak pogođen relativnom bračnom smetnjom u šerijatu bi mogao naknadno konvalidirati ukoliko bi ista smetnja bila otklonjena, a prema Porodičnom zakon FBiH relativna bračna smetnja se klasificira kao ona smetnja koja onemogućava sklapanje braka sa određenim krugom lica, te postojanje iste čini brak ništavim.

Šerijatsko pravo za koje se može reći da „nosi” etiketu strogog prava, istu opravdava kroz postupak razvoda braka. Naime, za razliku od Porodičnog zakona FBiH koji pruža apsolutnu i jednaku slobodu bračnim partnerima prilikom razvoda braka, šerijat na drugi način uređuje razvod braka u korist muškarca, a na štetu ženu. Naime, muškarac je bio mnogo slobodniji prilikom izražavanja volje da se razvede od žene i mogao je to učiniti bez ikakvih ograničenja, dok je pravo žene na razvod braka bilo uvjetovano, pa čak i ograničeno voljom muškarca na način da se muškarcu ostavljala sloboda izbora da li će na svoju suprugu prenijeti pravo „puštanja”. Također, razlika je vidljiva i kod razloga za razvod braka. Porodični zakon FBiH je izabrao jedan veoma širok i elastičan razlog za razvod braka – a to je „teška i trajna poremećenost bračnih odnosa”, što je u praksi sudova, a konkretno u samim bračnim odnosima, svedeno na svako ponašanje nekog od partnera koje drugi partner neće ili ne želi da toleriše. Upravo iz prednje navedenog proizilazi „lakoća” kod donošenja odluke bračnih partnera da se brak razvede. Šerijatsko pravo uže postavlja razloge za razvod braka koje taksativno nabraja i pri tome ne zanemaruje krivicu bračnog partnera, dok je krivica u našem pravu irelevantna.

Iako se u Federaciji Bosne i Hercegovine jedino i isključivo primjenjuje pozitivno pravo odnosno odredbe Porodičnog zakona FBiH, šerijatsko pravo i dalje egzistira kroz mogućnost sklapanja vjerskog braka koji istina, ne proizvodi nikakva pravna dejstva, ali oslikava tradiciju i osigurava vjernikovo pravo na slobodu misli, savijesti i vjeroispovijesti. Ono što je sigurno, jeste da je brak kao institut zajednice života i u šerijatskom i u našem pozitivnom pravu osnov porodice i društva.

LISTA REFERENCI:

Pravni propisi

1. Porodični zakon Federacije Bosne i Hercegovine, Službene novine FBiH, broj 35/2005, 41/2005 – ispr., 31/2014 i 32/2019;
2. Zakon o vanparničnom postupku, Službene novine FBiH, br. 2/1998, 39/2004, 73/2005, 80/2014 - dr. zakon i 11/2021.

Bibliografske reference

1. Abdulhamid Mahmud, Tuhmaz, *Hanefijski fikh, knjiga II*, prijevod Ahmed Purdić, Haris Grabus, Sarajevo 2003;
2. Andrić Milan, „Osnovi šerijatskog prava (s posebnim osvrtom na odnose između polova prema bračnim pravilima šerijatskog prava)”, *Religija i tolerancija*, br. 6/2006;
3. Begović Mehmed, *Šerijatsko bračno pravo*, Izdavačko i knjižarsko preduzeće „GecaKon”, Beograd 1936;
4. Begović Nedim, „Bračne smetnje u šerijatskom pravu i porodičnom zakonodavstvu F BiH“, *Glasnik Rijaseta Islamske zajednice u BiH*, Sarajevo, LXVII, broj 1-2, 2005;
5. Bušatlić Abdulah, *Porodično i nasljedno pravo muslimana*, Sarajevo 1926;
6. Bušatlić Abdulah, „Puštanje žene (tatlik), sporazumni razvod braka, razvrgnuće i utrnuće braka (feshinikah) po islamskom (šerijatskom) pravu”, *Glasnik Vrhovnog vjerskog starješinstva IVZ Kraljevine Jugoslavije*, Beograd 11/1934, br. 3;
7. Draškić Marija, *Porodično pravo i prava deteta*, Univerzitet u Beogradu, Pravni fakultet – Centar za izdavaštvo, Beograd 2020;
8. Durmišević Enes, *Šerijatsko pravo i nauka šerijatskog prava u Bosni i Hercegovini u prvoj polovini XX stoljeća*, Pravni fakultet Univerziteta u Sarajevu, Sarajevo, 2008;
9. Džananović Ibrahim, *Primjena Šerijatskog porodičnog prava kroz praksu Vrhovnog Šerijatskog suda 1914-1946*, Fakultet islamskih nauka u Sarajevu, Sarajevo, 2004;
10. Džananović Ibrahim, *Islamski brak*, EL – BEJAN, Sarajevo, 2003;
11. Es-Sejjid Sabik, *Fiqhu's-sunneh, tom II*, Daru'l-fikr, Bejrut, 1977;
12. Habul Udžejna, „*Institut razvoda braka u historiji Bosne i Hercegovine*“, Fakultet političkih nauka Godišnjak 2006;
13. Huseinspahić Ajdin, „*Uporednopravni pregled divortiuma u antičkom Rimu, razvoda braka u kanonskom pravu i El-talaq u šerijatskom pravu u*

- odnosu na pozitivno bračno pravo u Bosni i Hercegovini”, pregledni naučni rad, Anali Pravnog fakulteta Univerziteta u Zenici;
14. Imamović Mustafa, *Uvod u historiju i izvore bosanskog prava*, Pravni fakultet Univerzitet u Sarajevu, Sarajevo, 2006;
  15. Karčić Fikret, *Komparativna pravna historija – drugo dopunjeno i izmjenjeno izdanje*, Pravni fakultet Univerzitet u Sarajevu, Sarajevo, 2012;
  16. Karčić Fikret, *Historija šerijatskog prava*, Fakultet islamskih nauka u Sarajevu, Sarajevo, 2005;
  17. Karčić Harun, *Šerijat i pravni pluralizam u Evropi: primjeri koegzistencije religijskog i sekularnog prava na Starom kontinentu*, Centar za napredne studije, Sarajevo 2018;
  18. Omerdić Dženeta, Krešić Boris, „Pravo na sklapanje vjerskog braka u Bosni i Hercegovini” Zbornik radova „Pravo, tradicija i promjene“, Istočno Sarajevo 2020;
  19. *Sidžil mostarskog kadije 1632-1634*, Prva književna komuna;
  20. *Sidžil blagajskog kadije 1728-1734*;
  21. Sladović Eugen, *Islamsko pravo u Bosni i Hercegovini*, Gece Kona, Beograd, 1923;
  22. Traljić Nerimana, Bubić Suzana, *Bračno pravo*, Pravni fakultet Univerzitet u Sarajevu, Sarajevo 2007;
  23. Vukšić Tomo, „Mješovite ženidbe u katoličanstvu, pravoslavlju i islamu“, Crkva u svijetu, 42, br. 2., 2007;
  24. Zečević Enver, *Porodičnopravni odnos*, „Logos” Centar za edukaciju i pružanje intelektualnih usluga

COMPARATIVE LEGAL OVERVIEW OF THE MARRIAGE LAW IN THE SHARIA LAW AS COMPARED TO POSITIVE MARRIAGE LAW IN THE FEDERATION OF BOSNIA AND HERZEGOVINA

Boris Krešić, associate professor

Faculty of Law, University of Tuzla

e-mail: boris.kresic@untz.ba

Ervina Ibrahimović, assistant professor

Faculty of Law, University of Tuzla

e-mail: ervina.ibrahimovic@untz.ba

Ena Morankić, MA

PhD student at the Faculty of Law, University of Tuzla

e-mail: enaa_115@hotmail.com

SUMMARY

The main objectives of this paper are two fold. First is to present marriage within Sharia law, and then compare it with Family law of Federation Bosnia and Herzegovina, on the other hand. The plan is to use method of comparative legal research, and after separate analysis of sources of marital law, and analysis of the institutes such as terms and conditions for conclusion of marriage and at the end divorce, authors will grasp and explain similarities and differences between Sharia law and Family law of Federation Bosnia and Herzegovina. Also, the purpose of this paper is to bring the institutes of marital law in connection with each other, as well as to show possibility of legal conclusion of sharia marriage in the Federation of Bosnia and Herzegovina, with its certain limitations.

Key words: *Sharia law; Family law; Marriage; Religious marriage; Obstacles for marriage; Divorce*